

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

A TÁZLÁR-TEMPLOMHEGYEN VÉGZETT TERVÁSÁTÁS EREDMÉNYEIRŐL

2013. október 25. – november 27. és 2014. március 17. – április 11.

Ügyiratszám: BK-05D/008/542-7-2/2013

Lelőhely azonosító: 35625

A feltárást végző intézmény: Kecskeméti Katona József Múzeum és az Ásatárs Kft.

2013-ben a Nemzeti Kulturális Alaphoz, a Kecskeméti Katona József Múzeummal együtt benyújtott pályázatunk az „Árpád-kori-késő középkori temető, valamint templom feltárásának folytatása Tázlár-Templomhegyen, valamint régészeti emlékhely kialakítása” címmel támogatást nyert. A kutatást az NKA 3234/245 pályázati azonosító szám alatt nyilvántartott engedélye alapján végeztük el. Az NKA Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiuma 2013. május 30-i ülésén 4.000.000 Ft támogatást ítelt meg pályázatunk számára, illetve további pénzzsszeggel Tázlár Község Önkormányzata és az Ásatárs Kft is támogatta a munkát. Pályázatunk alapján a megítélt összeg felét régészeti feltárássra, a másik felét az emlékhely kialakítására kell fordítani. A tervásátás első felét 2013. október 25. és november 27., a második felét 2014. március 17. és április 11. között végeztük el, a 0181/94-95 hrsz-ú ingatlanon, mely a tázlári önkormányzat tulajdona.

A régészeti emlékhely kialakítását, a régészeti feltárást követően, a szelvény visszatemetése után, április 14-én kezdtük meg.

Előzmények:

A lelőhely a faluból kivezető, Soltvadkertre vezető műúttól közvetlenül É-ra, a Pedro-Boat holland hajógyártól közvetlenül Ny-ra terül el. A környék egyik legismertebb régészeti lelőhelye, melyet a nép nyelve, pontosan emlékeztén a régi időkre, Templomhegy néven őrzött meg. A terület régóta ismert és a környéken feltehetően az egyik legnagyobb régészeti lelőhely, de módszeres kutatások 2003 előtt még nem folytak itt. 2002-ben a nagy kiterjedésű homokdombon ipari parkot kívánt létesíteni a tázlári önkormányzat. Az ehhez kapcsolódó területrendezés során kerültek elő az első sírok. Ennek bejelentése nyomán 2003-2004-ben Gallina Zsolt vezetésével mintegy 5000 m²-t kutattak meg és 376 régészeti objektumot tártak fel. A lelőhely legkorábbi korszaka a szarmatákhoz volt köthető. Ekkor egy 2-3. századi falu, egy 3-4. századi temető és egy a már a hun korba hajló, 4-5. századi település nyomai kerültek elő.

A szarmata kor után a lelőhelyen a 11. századtól jelentek meg a magyarok, akik településüket és temetőjüket is ehelyütt hozták létre. A falu, a népesség életének és a temető használatának a tatárjárás vetett véget. Az Árpád-kori faluban több speciális, cölöpszerkezetes épületet, bennük speciális, patkó alakú, szürkére égett, cementálódott anyagú kemencét leltek. Feltételezhető, hogy ipari tevékenységet végeztek e műhelyekben. A külterületi laposabb részen, nagy méretű árokrendszerek, intenzív állattartásra utaló karámok kerültek elő.

A településobjektumok mellett a templom körüli temető 52 sírját is feltárták, melyekben igen kevés melléklet (hajkarikák, gyűrű, 1210-20-as években vert friesachi dénár) volt. Már akkor kiderült, hogy a temetőt, illetve az akkor még sejtett templomot, egy markáns 2-3 m széles árok övezte, melyből számos vasszerszám, balta, kapa, sarló, ajtóvasalás, számos középkori téglá, nagy mennyiségű, nagyobb és égett kötőredék, köztük sok faragott kváderkő került elő, ami a templom erőszakos pusztulására utalt.

2012-ben – az NKA-hoz benyújtott nyertes pályázatunk alapján – egy 9 m széles és 55 m hosszúságú Ny-K-i és egy arra merőlegesen húzott, 2 m széles É-D-i irányú szelvényben, mintegy 674 m²-en végeztünk feltárást. Összesen 219 településobjektum- és sírfolt, illetve a szántással megbolygatott emberi vázmaradvány került elő. Ezek közül 13 szarmata településobjektumot (9

gödör, két-két épület és árok), illetve az Árpád-korhoz köthető 13 gödröt, 4 árkot, 3 épületet, két cölöplyuk-sort, 130 temetkezést és a templom falának két szakaszát volt lehetőségünk feltárni. Az említett objektumok mellett további 9 olyan településobjektumot (6 gödör, 3 cölöphely) is dokumentáltunk, melyek korát leletanyag hiányában nem tudtuk korszakhoz kötni. A Ny-K-i irányú szelvény ÉNy-i és É-i középső részén és az É-D-i irányú szelvényben mintegy 45 sírt nem tártunk fel, ezeket visszatemettük a foltdokumentáció után.

A 2012-ben tett megfigyeléseink közül a legjelentősebb az volt, hogy az Árpád-kori és a talán később is használatba vett sírmezőt és a templomot hármaskörű árok övezte. Ez ritkának mondható, de a közeli Csengelén is hasonlót figyeltek meg. A külső és középső temetőárok számos temetkezést vágott, néhány sír azonban a külső temetőároktól D-re, tehát azon kívül is előkerült. Számos embercsontot, valamint egy összekötözött végtagú, hasra fektetett és vasszerszám melléklettel (5 sarló a fejénél, 1 kés a lábánál) ellátott csontvázat is kibontottunk a középső árok betöltésében. Mindkét árokban számos, a templomból származó, részben faragott réti mészkő, kevés téglatöredék is előkerült, a külső árokban vödör vaspántja, bedőlt és leégett kerítés maradványait is dokumentáltuk.

Az É-D-i irányú, 2,2 m széles kutatószelvényvel megtaláltuk a templomot, pontosabban hajója D-i és ÉK-i sarkának alapozóárkát. A nagyon sekélyen, mintegy 10-20 cm mélyen megmaradt, de szabályos alapozóárkot egy nagyobb talajrendezés, vagy mélyszántás már örökre eltüntette volna. A feltárt alapozóárok-részlet helyzete alapján a templom ÉK-DNy-i irányú tájolású volt.

Rövid szöveges összefoglaló a 2013. és a 2014. évi feltárásokról:

2013-ban, a 2012-ben részben feltárt Ny-K-i irányú szelvény É-i és ÉNy-i részén folytattuk a feltárást mintegy 183 m²-en. Befejeztük az előző évben visszatakart sírok bontását, illetve az É-i szelvényfal középső, a 450. árok (középső temetőt kerítő árok) közelébe levő részére rábontottunk. A területen 82 objektum került elő, amelyek közül 64 sír vagy sírmaradvány, 6 gödör, 3 árok-részlet, egy ház és 8 cölöphely volt. A korukat tekintve egy gödör leletnélküli, egy másik gödör szarmata, a többi jelenség Árpád-kori volt. A 450. árok a 2012-ben részben feltárt középső kerítő árok, amelynek a bontásra kerülő szakaszából nagy mennyiségű edénytöredék (fehér kerámia, bogrács), állat-, embercsont és vastárgy (pl.: két sarkantyú, ún. juhnyíró olló, övcsat, kés, vödörfül) került felszínre. Az árok alsó részén helyenként égett, faszenes, feltehetően a tatárjárás időszakából származó pusztulási réteget figyeltünk meg. Az árok betöltésében a templomból származó, részben faragott és részben megégett réti mészkövek feküdtek. Az árok számos sírt és egy lekerekített sarkú négyzetes alapú házat is vágott.

A 64 temetkezés közül tízet foltként dokumentáltunk le, ezek feltárását nem végeztük el, mert a kijelölt szelvényfal alá nyúlt a nagyobbik részük. A sírgödrök alakja hosszúkás ovális vagy lekerekített sarkú téglalapos volt, de előfordult olyan is, hogy a sírgödör a láb felé enyhén összeszűkült. Több esetben megfigyeltük, hogy a sírok alja vagy néha a fala is kemény meszes volt, ami a terület sajátossága, azaz mészkiválás figyelhető meg a talajban. A többretegű temetkezések közül a magasabban fekvő sírok esetében a homokdomb erőteljes pusztulása miatt, illetve más temetkezések esetében a szuperpozíciók miatt nem volt érzékelhető a sírgödör betöltése és alakja. Egy sírnál figyeltünk meg padmalyt, melyet a sírgödör bal, azaz a K-i oldalára ástak. Két sír alja volt faszenes, amely a temetést megelőző tisztító-szertartásra utalhat (hasonlóakat 2012-ben is találtunk). Koporsóra utaló famaradványt, illetve vasszegeket nem találtunk. Esetenként az elhunyt kartartása alapján halotti lepel használatára gondolhatunk. A kartartás általánosnak mondható: mindkét kar a test mellett helyezkedett el, de néha előfordult az is, hogy az egyik kart a test előtt behajlították, vagy mindkét kezét összekulcsolták a test előtt vagy az egyik kart a másikra fektették. A sírokból bronz és ezüst S-végű hajkarikák kerültek elő. Az egyik fiatal lány ujján egy ezüstgyűrűt találtunk. A viseleti tárgyak előfordulása nem volt jellemző.

A nehéz életet élő és két kezi munkát végző népesség csontjain számos patológiás elváltozás (kar-, láb- bordatörések, erős izomtapadások, reumás betegségek) figyelhető meg. Az egyik vázon TBC-re utaló csontelváltozást láttunk.

Bronz S-végű hajkarika az egyik sírból

Vassarkantyú a temetőt kerítő középső árokból

A temetőrészlet mellett feltártuk a templomot is, amelynek nagy részét 2014-ben végeztük el. A templom vélhető alaprajza szerint, a várható falakat követve, az É-D-i irányú kutatóráktól Ny-ra egy háromszög alakú szelvényt jelöltünk ki. A kutatóároktól K-re egy 60-65 cm széles tanúfalat hagytunk meg. A tanúfaltól K-re egy É felé szélesedő 2-3 m széles szelvényt jelöltünk ki először, amit az idők folyamán többször is kiszélesítettünk ÉK-i irányba. A Ny-i szelvényben 32-40 cm-t mélyítettünk le. A 2012. évi kutatóárok 32-54 cm mélyen haladt, tehát néhány cm-rel felette álltunk meg. A templom falainál érzékelhető volt egyértelműen a templom törmelékes alapozóárka és a humuszréteg közötti különbség. A többszöri átnyesés után kirajzolódott a templom Ny-i és É-i fala 80-90 cm szélességben. A Ny-i fal külső kontúrja, valamint az ÉNy-i sarok jól látszott. Itt a folt, illetve a betöltés mészhabarcos, apró törmelékes, barna homokkal kevert föld. Az É-i fal K-i része sokkal halványabb, bizonytalanabb volt ezen a szinten. A K-i szelvényben 42-60 cm-es mélységben jól kirajzolódott az ívelt szentély 90-100 cm szélességben. A hajó DNy-i sarkánál, valamint a D-i falindítás kb. 2,5-3,4 m-es szakaszán bizonytalan, halvány nyomok jelentek meg. Az ÉK-DNy-i tájolású templom egyértelműen kirajzolódott. A legelső lépésben az alapozóárkokban jelentkező omladékot bontottuk ki pozitívba, miközben a templom külső- és belső részét is fokozatosan, szintenként bontottuk el. Az omladékréteg kibontása és megtakarítása után kiderült, hogy két templom alapozóárkának maradványai találhatók itt. A szintenkénti bontásnak köszönhetően az egykori beásások foltjai, illetve a sírok szépen kirajolódtak, így az egy szinten levő sírokat egyszerre tártuk fel, majd azok felszedése után a következő sírréteg feltárását végeztük el. A templom belső részén, a szentélytől ÉK-re eső területen, illetve a KDK-i faltól K-re 3 és/vagy 4 rétegben helyezkedtek el a vázak. A templom belső részén feltárt sírok felszedése után megkezdtük az alapozó árkok átvágását, így metszetet kaptunk azok betöltéséről és egyértelmű lett, hogy melyik alapozóárok volt az Árpád- és melyik a késő középkori templom része. A megfigyeléseink alapján az Árpád-kori templom patkóíves szentélyzáródású volt, amelyhez téglalap alaprajzú hajó csatlakozott. A korábbi templom alapozó árkanak átlagos szélessége 70-80 cm, a szentély alapozó árkanak szélessége 90 cm körüli volt. A korábbi templom hajójának falai pont a késő középkori templom falain belül voltak, sőt a legtöbb esetben – pl.: K-DK-i oldalon, Ny-ÉNy-i oldalon – a korábbi templom alapozó árkanak külső fala megegyezett a késő középkori templom alapozó árkanak a belső szélével. Némi eltérés a DK-i saroknál mutatkozott, ahol a korábbi templom sarka legalább 50 cm-rel bentebb, északabbra

jelentkezett. A DK-i és a Ny-i sarok lekerekített volt. A szentély patkóíves részének válla az omladékos rétegben volt nagyon jól megfigyelhető, amely az omladék elbontása után egyáltalán nem volt követhető. A vállrészek alapozó árkának a legalsó része maradt csak meg. A szentély belső íve patkó-, a külső íve félköríves volt. A késő középkori templom alapozó árkának belső szélei majdnem minden esetben megegyeztek a korábbi templom alapozó árkának külső szélével. A legnagyobb eltérés a szentély részen volt. A későbbi templom félköríves szentélyzáródású, amelynek alig kiugró vállalai voltak. A későbbi szentély alapozó árka 80-100 cm, a téglalap alaprajzú hajó alapozóárka átlagban 80-90 cm szélességű. A két templom szentélyének alapozó árcai az ÉK-i szakaszon vágják egymást. A szentély belső, középső részén feltárt kerek alakú omladék a későbbi templom oltáralapozásának maradványa. A későbbi templom Ny-DNy-i oldalán, a Ny-i saroktól 190 cm-re É-ra egy 100 x 90 cm-es omladékot találtunk, amelyet karzatpillér alapozásnak határoztunk meg. A hajó szemközti oldalán ennyire határozott omladékot nem figyeltünk meg, de valószínűleg számolhatunk vele a DK-i falnál is. A későbbi templom ÉÉNy-i és NyDNy-i alapozó árkából a hajó részen alig maradt meg valami, átlag 10-20 cm vastag apró köves, habarcsos omladék. A szentély alapozó árcai helyenként sokkal mélyebbek voltak, É-i részén egy 40-60 cm széles sávban még további kb. 20 cm mélyedt az altalajba. A hajó K-DK-i hosszanti árkának csak a DK-i szakasza maradt meg. A középső és ÉK-i részét későbbi sírok beásásával elpusztították. Az alapozóárok szürke, kb. 90 cm széles feltja a nyesési szinten már jól látszódott, azonban betöltéséből hiányzott a törmelék – ezt a beletemetkezések előtt teljesen kibányászhatták innen. A korábbi templomnak a DDK-i és a NyDNy-i rövidebb oldala, a Ny-i és a DK-i sarka, illetve a patkóíves záródású szentélyének alapozási árcai maradtak meg. A hosszanti falszakaszok alapozó árkainak a nagy részét a későbbi temetkezések teljesen elpusztították, de ennek ellenére azért sejteni lehetett az egykori árkok irányát. Bejáratnak nyomát nem figyeltük meg. Az alapozó árkok kibontása után, az árkok alján több kerek alakú szarmata gödörfolt (6) rajzolódott ki.

Összességében elmondható, hogy az Árpád-kori patkóíves szentélyzáródású templomot (külső H.: 11,94 m, Szél.: 7,19 m) a késő középkor folyamán átépítették, meghozzá úgy, hogy a korábbi hajó minden oldala mellett ásták ki a későbbi templom alapozóárkait, a szentélyt pedig ÉK-i és ÉNy-i irányba megnövelték (H.: 13,36 m, szél.: 8,81 m).

Az Árpád-kori és a késő középkori templomok alapozási árkainak omladékáról készített felületfotó

Az Árpád-kori és a késő középkori templomok kibontott alapozási árkairól készített felületfotó

2014-ben, 153 m²-en összesen 162 objektumot tártunk fel, amelyek közül 139 sír vagy vázmaradvány, 12 cölöphely, 8 gödör, egy árokrezület, egy oltáralapozás és egy osszarium volt. Korukat tekintve 4 szarmata, egy Árpád-kori, egy újkori, a többi pedig középkori (12-15. századi).

2014-ben a templom belső részén, illetve a templom körül, a szelvénybe eső területen – a szentélytől É-ra, ÉK-re, a hajó K-DK-i falától K-re és a D-i alapozóároktól D-re – 139 sírt és/vagy vázmaradványt tártunk fel. A sírok között voltak olyanok, amelyeket az Árpád- és/vagy a késő középkori templom alapozóárka vágott, de jó néhány sírt pont a késő középkori templom alapozóárkának a K-DK-i szakaszába találtunk. Ez esetekben megfigyelhető volt, hogy az említett árokszakaszból teljesen kiszedték a törmeléket és úgy temetkeztek ide. Néhány temetkezésnél azt is meg tudtuk figyelni, hogy a késő középkori alapozóárokkal éppen nem bolygatták meg a vázakat. A sírok, mint fentebb említettük, több rétegben, egymás felett vagy részben egymást fedve helyezkedtek el. Emiatt a temetkezések több mint a felénél nem lehetett az egykori sírgödör formáját megfigyelni. Általában a legalsó rétegben előkerült vázak körül lehetett a lekerekített sarkú téglalap alapú sírgödör formáját rögzíteni. Közel 30 sírban, egyes vázrészek alatt (koponya, medence, bokacsontok, csigolyák, bordák) faszénmaradványokat találtunk. A sír aljának rituális tisztítására utaló nyomok előfordulásában semmiféle rendszer nem volt kimutatható. Koporsómaradványt egyetlen váz körül sem figyeltünk meg, de az előkerült, téglalap vagy ritkábban kerek fejű koporsószegek egyértelműen szegelt koporsós temetkezésekre utalnak. Néhány sírban koporsóvasalatot és hurok alakú koporsóalkatrészt is találtunk. Halotti lepel használatára az elhunytak karjainak helyzete utalt, csupán csak egy gyermek combcsontja alatt figyeltünk meg textilmaradványt. A kartartások tekintetében sokkal színesebb kép mutatkozott, mint a 2013-ban feltárt vázak esetében. A templom körül és azon belül nagyon ritka volt az, hogy mindkét kart a test mellé fektették volna. Gyakori volt viszont az alkarok medencére, hastájékra vagy a mellrésze történő fektetése, amely elsősorban a 14-15. századi temetkezésekre jellemző.

A 139 sírból mindösszesen 20-ból került elő viseleti tárgy. Ezek a sírok a szelvény DK-i részén, az alapozóárkon kívül és a templom belső részén kerültek elő. A legáltalánosabb viseleti elem a bronz párizsi kapocs és a kéttagú, általában rombusz alakú ruhakapocs. 3 sírban volt fejés

gyűrű, amelyek közül kettőn kettős kereszt, egyen stilizált madárábrázolás látható. Két-két sírban bronz fülesgombot és bronz, illetve ezüst díszlemezt, továbbá egy csecsemő mellkas részén egy folytatott felületű üveggyöngyöt találtunk. 3 sírban bontottunk ki övcsatot. Egy 5-6 éves kislány koponyája körül csillag és félgömb alakú bronzlemezekkel díszített pártamaradványt, egy másik, hasonló korú leány koponyáján pedig a textil- és a bronzpatina alapján ugyancsak az egykori párta létét feltételezzük. Egy fiatal nő koponyája körül apró kásagyöngyökkel díszített gyöngyös párta volt. A mellékletes sírok közül még egy gyermek és egy női temetkezést érdemes kiemelni. A gyermek jobb oldali medencéjén többek között egy fatokba helyezett vaskést, mellette pedig 11 db üveggolyót találtunk. A templom alapozóárkának DK-i oldalánál feltárt női temetkezésben a kun viselet jellegzetes darabjai feküdtek: ráhúzott, nagy lemezgömbös bronz fülbevalók, a szájban halotti obulus és a derékon ezüstlemezből készített, rátett díszes öv vagy ruhaveret. A váz bal könyökénél egy vas nyílcsúcs is feküdt.

A templomok DDNy-i sarkától K-re az első sírréteg alatt késő középkori osszarium jellegű jelenséget figyeltünk meg, amely alatt és felett is bolygatatlan temetkezések feküdtek. Az osszariumban minden rendszer nélkül egymásra dobált vázmaradványok heverték, köztük legalább 12 egyénhez tartozó koponya és számos hosszúcsont. Ujjcsontok és egyéb aprócsontok (borda, csigolya) nem, vagy csak nagyon alacsony számban fordultak elő. Valószínűleg osszarium nyomára bukkantunk az Árpád-kori szentély K-i oldalán is, ahol ugyancsak több egyénhez tartozó, bolygatott csontok kerültek felszínre. A tázlári temetkezésekre jellemző volt, hogy ha ráástak egy sírt egy másikra, akkor az ott talált egyén érintett vázrészét vagy arrébb rakták/tolták vagy az érintett csontot kirakták a sírból, vagy pedig a teljes vázat kidobták a sírból. A véletlenszerű rátemetkezésektől azonban jól el lehetett különíteni a direkt rá- vagy utántemetkezéseket. Néhány alkalommal megfigyeltük, hogy a felnőtt nő mellkasára ráfektették az 1-2 éves gyermekét.

A feltárt sírok a templom belső részén

Pártaveretek az egyik váz koponyáján

A templom DK-i sarkánál levő sírok és az osszárium

A fémdetektoros keresés és a bontás során számos koporsószög, koporsóvasalat töredék, két övcsat, bronzlemezek, egy körmeneti keresztthez tartozó kéztöredék, két nyilcsúcs és pénzek (III. Béla, Nagy Lajos, Zsigmond, I. Ulászló) kerültek elő. Az érmék a 12. század vége és a 15. század közepe közötti időszakból származtak.

A 2013. és a 2014. évi ásatások eredményeként egyértelműen kijelenthetjük, hogy az első templomot valószínűleg a 12. században építették. A tatárjáráskor elpusztult településen a 13. század második felében újabb népesség (kunok) telepedett le. A romos Árpád-kori templomhoz temetkeztek az ide érkezők, majd idővel az Árpád-kori templom helyére újat épített anélkül, hogy a korábbi templomból bármit is „felhasználtak” volna. E templom építése valószínűleg a 15. században történt az alapozóárokából előkerült kerámia és az általa vágott korábbi sírok alapján. A sírokból felszínre került csekély leletanyag alapján a terület a 16. század végéig biztosan lakott volt.

A hagyományos ásatási dokumentáció mellett folyamatosan légifotóztunk (sárkányrepülő, minihelikopter), melynek eredményeit a rekonstrukcióhoz és a rajzdigitalizáláshoz is felhasználtuk. A légifotózás során észlelhető volt a külső és a középső temetőárok fel nem tárt Ny-i része a vetésben. Az árkok DNy-ÉK-i irányban elnyújtott, a templomok hossz tengelyéhez igazodó, ellipszis alakban vették körbe a templomokat.

Megkezdődött az ásatási dokumentáció összeállítása, illetve az előkerült leletanyag tisztítása, restaurálása. A feltárt területet visszatemetjük, a templomok fölé pedig 0,6 m magas

halmot emeltettünk. A mesterséges dombon folyamatban van a régészeti emlékhely kialakítása, ami a két templom falindításának rekonstrukcióját, parkosítást és a külső temetőárok teljes feltárt szakasza rekonstrukcióját, magyarázó táblákkal, emlékjelekkel foglalja magában.

A megtisztított, restaurált, beletározott leletanyag a Thorma János Múzeumba (Kiskunhalas) kerül.

A feltárás munkatársai: Litauszki Zoltán és Keresztes Noémi Ninetta régésztechnikusok. A geodéziai felmérést az Archeoline Kft végezte el. Köszönettel tartozunk az ásatást és a helyreállítást támogató Nemzeti Kulturális Alap Igazgatóságának, továbbá az ásatást és a helyreállítást minden erejével segítő Tázlár Önkormányzatának, továbbá a Thorma János Múzeumnak (Kiskunhalas) és a Kecskeméti Katona József Múzeumnak.

Az előkerült objektumok listája:

objektum száma	objektum típusa	objektum kora
406.	sír	Árpád-kor
407.	sír	Árpád-kor
419.	sír	Árpád-kor
420.	sír	Árpád-kor
430.	sír	Árpád-kor
440.	sír	Árpád-kor
442.	sír	Árpád-kor
443.	sír	Árpád-kor
445.	gödör vagy sír	Árpád-kor
446.	sír	Árpád-kor
447.	sír	Árpád-kor
448.	sír	Árpád-kor
449.	sír	Árpád-kor
450.	temetőt kerítő árok	Árpád-kor
452.	sír	Árpád-kor
461.	sír	Árpád-kor
465.	sír	Árpád-kor
467.	sír	Árpád-kor
468/32-39.	cölöphelyek	Árpád-kor
470.	sír	Árpád-kor
471.	sír	Árpád-kor
472.	sír	Árpád-kor
474.	sír	Árpád-kor
475.	sír	Árpád-kor
478.	sír	Árpád-kor
479.	sír	Árpád-kor
480.	sír	Árpád-kor
543.	sír	Árpád-kor
544.	sír	Árpád-kor
545.	sír	Árpád-kor
550.	sír	Árpád-kor
551.	sír	Árpád-kor

553.	sír	Árpád-kor
554.	sír	Árpád-kor
555.	sír	Árpád-kor
557.	árok	Árpád-kor
563.	gödör	szarmata
569.	gödör	szarmata
572.	sír	Árpád-kor
573.	sír	Árpád-kor
574.	cölöphely	Árpád-kor (?)
575.	sír	Árpád-kor
576.	sír	Árpád-kor
578.	sír	Árpád-kor
579.	sír	Árpád-kor
580.	sír	Árpád-kor
583.	sír	Árpád-kor
594.	sír	Árpád-kor
595.	sír	Árpád-kor
596.	sír	Árpád-kor
597.	sír	Árpád-kor
598.	sír	Árpád-kor
599.	sír	Árpád-kor
600.	sír	Árpád-kor
601.	sír	Árpád-kor
602.	árok	Árpád-kor
603.	sír	Árpád-kor
604.	gödör	ismeretlen korú
605.	sír	Árpád-kor
606.	sír	Árpád-kor
607.	sír	Árpád-kor
608.	sír	Árpád-kor
609.	sír	Árpád-kor
610.	sír	Árpád-kor
611.	sír	Árpád-kor
612.	sír	Árpád-kor
613.	épület	Árpád-kor (?)
614.	sír	Árpád-kor
615.	sír	Árpád-kor
616.	sír	Árpád-kor
617.	sír	Árpád-kor
618.	sír	Árpád-kor
619.	sír	Árpád-kor
620.	sír	Árpád-kor
621.	sír	14. század
622.	sír	középkor
623.	sír	14. század
624.	sír	14-15. század

625.	sír	középkor
626.	sír	középkor
627.	sír	középkor
628.	cölöphely	középkor (?)
629.	sír	középkor
630.	cölöphely	középkor (?)
631.	cölöphely	középkor (?)
632.	cölöphely	középkor (?)
633.	sír	középkor
634.	sír	középkor
635.	sír	középkor
636.	sír	középkor
637.	sír	középkor
638.	sír	középkor
639.	sír	középkor
640.	cölöphely	középkor (?)
641.	sír	középkor
642.	sír	középkor
643.	sír	középkor
644.	sír	középkor
645.	sír	középkor
646.	sír	középkor
647.	sír	középkor
648.	cölöphely	középkor (?)
649.	sír	14-15. század
650.	sír	középkor
651.	sír	középkor
652.	sír	középkor
653.	sír	középkor
654.	sír	középkor
655.	sír	középkor
656.	sír	középkor
657.	sír	középkor
658.	sír	középkor
659.	sír	14-15. század
660.	sír	középkor
661.	sír	14-15. század
662.	sír	középkor
663.	sír	középkor
664.	sír	középkor
665.	sír	középkor
666.	késő középkori templom K, DK-i alapozó árka	késő középkor
667.	oltáralapozás	késő középkor
668.	sír	középkor
669.	sír	14-15. század
670.	sír	középkor
671.	sír	középkor
672.	sír	14-15. század
673.	sír	középkor

674.	cölöphely	középkor (?)
675.	sír	középkor
676.	sír	középkor
677.	sír	középkor
678.	sír	középkor
679.	gödör	középkor
680.	sír	14-15. század
681.	sír	14-15. század
682.	sír	középkor
683.	sír	14-15. század
684.	gödör	szarmata
685.	sír	14-15. század
686.	sír	14-15. század
687.	sír	14-15. század
688.	sír	középkor
689.	sír	középkor
690.	sír	14-15. század
691/1-4	gödör, alján cölöphelyekkel	középkor (?)
692.	sír	középkor
693.	sír	középkor
694.	sír	középkor
695.	sír	középkor
696.	sír	középkor
697.	sír	középkor
698.	sír	középkor
699.	sír	középkor
700.	sír	középkor
701.	gödör	újkor
702.	sír	középkor
703.	sír	középkor
704.	sír	középkor
705.	sír	középkor
706.	sír	középkor
707.	sír	középkor
708.	sír	középkor
709.	sír	középkor
710.	sír	14-15. század
711.	sír	középkor
712.	sír	középkor
713.	sír	középkor
714.	sír	középkor
715.	sír	középkor
716.	sír	középkor
717.	sír	középkor
718.	sír	középkor
719.	sír	középkor
720.	sír	középkor
721.	sír	középkor
722.	sír	középkor
723.	sír	középkor

724.	sír	középkor
725.	sír	középkor
726.	sír	középkor
727.	sír	14-15. század
728.	sír	középkor
729.	sír	középkor
730.	sír	középkor
731.	sír	középkor
732.	sír	középkor
733.	sír	középkor
734.	sír	középkor
735.	sír	középkor
736.	sír	középkor
737.	sír	középkor
738.	sír	középkor
739.	sír	középkor
740.	sír	középkor
741.	sír	középkor
742.	sír	középkor
743.	gödör	szarmata
744.	sír	középkor
745.	sír	középkor
746.	sír	középkor
747.	cölöphely	középkor
748.	cölöphely	középkor
749.	cölöphely	középkor
750.	gödör	szarmata
751.	sír	középkor
752.	sír	középkor
753.	sír	középkor
754.	gödör	szarmata
755.	sír	középkor
756.	sír	középkor
757.	sír	középkor
758.	sír	középkor
759.	sír	középkor
760.	sír	középkor
761.	sír	középkor
762.	sír	középkor
763.	sír	kun
764.	cölöphely	középkor
765.	sír	középkor
766.	gödör	Árpád-kor
767.	gödör	szarmata
768.	gödör	szarmata
769.	sír	14-15. század
770.	sír	középkor
771.	sír	középkor
772.	osszárium	középkor
773.	sír	középkor

774.	sír	középkor
775.	sír	középkor
776.	sír	középkor
777.	sír	középkor
778.	sír	középkor
779.	sír	középkor
780.	sír	középkor
781.	sír	középkor
782.	sír	középkor
783.	sír	középkor

A régészeti feltárás a médiában:

2014 tavaszán, a Tázlárón végzett munkálatokról legelőször az MTI fotósa (Ujvári Sándor) készített felvételeket, amelyeket az interneten közzétett. Ezt követően a Halas TV egy rövid riportfilmet vett fel az ásatáson, amit le is adtak a helyi Tv-ben. Az írott médiában a Petőfi Népe 2014. április 5-i „Vallatják a Templomhegyet” címmel, a Halasi Tükör 2014. április 2-i számában „Templomok a föld alatt” címmel, illetve a Kunsági Hírlap április 1-i számában „Feltárnak egy középkori telepet” jelent meg egy-egy írás. Mindezek mellett számos internetes médiaoldalon szerepelt beszámoló a feltáráról.

Vallatják a Templomhegyet

TÁZLÁR Két középkori templom maradványait is feltárták

► Folytatás az 1. oldalról

A megyei múzeum régészei a légi felvételek és a terepbejárás alapján megállapították, hogy jelentős település állhatott a területen. Az Árpád-kori és a késő középkori falvak nyomait 700-800 méter hosszúságban és 300-500 méter szélességben észlelték a templom körül. Múlt év decemberéig a faluhoz tartozó temető 194 sírját tárták fel.

A Templomhegyen most zajló ásatás során rájöttek, hogy valójában két templom állt szinte azonos helyen. A templomoknak csak az alapozó árkaikat találták meg, mert a századok során az építőanyagait széthordták, de a nép nyelvén megőrződött annak helye.

- Az elsőt még az Árpád-korban építették, ami a tatárjárás idején részben elpusztulhatott. A patkóíves szentélyű templom

Gulyás Gyöngyi munka közben

külső hosszúsága a szentéllyel együtt 13,5 m, külső szélessége 9 m, falának vastagsága kb. 1 m lehetett. A kunok a 15. század első felében a romos, de még részben álló falú Árpád-kori templom helyére

Emlékhelyet emelnek a Templomhegyen

A **TEMPLOMOK** feltárását hamarosan befejezik és elvégzik annak jelképes helyreállítását, ami egy arasznyi magas fal felépítését jelenti. A templom területére emléktáblát, kopjafát, emlékkeresztet állítanak

és a környékének parkosítását is megkezdték. A templom előtti ligetbe negyven fát ültetnek az elmúlt években született tázlári gyermekeknek és a jövőben minden tázlári újszülött kap egy fát.

újat építettek. A régi templom falát mintegy másfél méterre tolták el - állapították meg a régészek.

A templomfalak közelében sok gyermeksírt találtak, közöttük egy pártájával eltemetett kislányt. Mellette kun édesanyját ezüst fejes gyűrűvel, kettős préselt díszítésű ruhakapcsolóval hantolták el. Az elhunytakat koporsóban temették el, erre utal a nagy mennyiségű kovácsolt koporsóság és néhány zárszerkezet.

- Ezt a kislányt ezüst csatos, gyöngyös tarsolyával és egy fatokba rakott késsel együtt helyezték örök nyugalomra - mutatta az egyik értékes leletet Gulyás Gyöngyi, a kutatás másik vezetője, aki apró üveggolyókat is talált a lányka sírjában. Az eltemetett hegyes vaseszköz, pogány szokásra, rontáselhárításra utal. A templom területén eddig mintegy száz sír került elő, amikben III. Béla, Zsigmond és I. Ulászló pénzeket is találtak.

e.
s.
k
-
E
C
T
A
n
n
a
s.
r.
je
r
a
v
t
la
h
n
v
A
v
n
a

Vallatják a Templomhegyet

ÁZLÁR Két középkori templom maradványait is feltárták

A templom területén eddig mintegy száz sír került elő, amikben III. Béla-, Zsigmond- és I. Ulászló-pénzeket is találtak

A tázlári Templomhegy újabb titkait tárták fel a régészek. Száznál is több sírra bukkantak a környék egyik legismertebb régészeti lelőhelyén.

Tapodi Kálmán

A Templomhegyet 2003-ban kezdték el először „vallatni” a régészek, akik azóta többször is visszatértek a terü-

letre. A hivatásos kutatókat azonban megelőzték a helyi fémkeresős – és nagy károkat okozó – „amatőr” kincskeresők.

– Ipari parkot kívánt itt létesíteni a tázlári önkormányzat, s az ehhez kapcsolódó területrendezés során kerültek elő sírok még 2002-ben. Ennek bejelentése nyomán 2003–2004, majd 2012–2013 során közel 6 ezer négyzetméterterületet tártunk meg és 620

régészeti objektumot különítettünk el. A lelőhely első korszaka a szarmatákhoz köthető. E korból egy 2–3. századi falut, egy 3–4. századi temetőt és egy, a már a hun korba hajló, 4–5. századi település nyomait tártuk fel. A szarmata temető 11 sírja mind rabolt volt, ennek ellenére koporsókapcsok, bronzkarperec, karneol-, borostyán-, pasztagyöngyök, kis méretű fibulák, vastárgyak,

bronztükrök töredékei kerültek napvilágra belőlük – számolt be a korábbi kutatások eredményéről Gallina Zsolt kutatást vezető régész.

A szarmata kor után, a 11. századtól jelentek meg a magyarok, akik településüket és temetőjüket is ott hozták létre. Az Árpád-kori falu a tatárjárás idején elpusztult, majd a 13. század második felében telepedtek meg ott a kunok.

► 2. OLDAL

Kecskemét, 2014. április 25.

Gulyás Gyöngyi és Gallina Zsolt
átásvezető régészek

El
a
cs
Ke

kö:
me
egy
ten
tek
bor
pál
csi
vá
töt
54
új,
rél
A J
há
A j
a k
ur
fo
m:
ön

B
S
a

U
rc
ka
ál
zs

R
H
si
te
le
k
v
F
s
s